

2025. február 21. péntek – 5785. svát 23.

péntek kabalat szabat 18:00 | gy. gy. 16:59 | szombat 10:00 | havdala: 18:04

www.frankel.hu

80/12

MISPÁTIM

(II. Mózes 21.1. – 24.18.)

משפטים

A zsidó magánjog sok rendelkezése van rögzítve. Kezdve a rabszolgaság szabályozásán és humánusabbá tételén, a szidra felállítja azt a keretet, amelyben a zsidó életmód kifejezésre juthat: a Háláchá keretét. Itt mondja ki a Tóra a klasszikus demokrácia elvét: a többség határozata legyen a döntő, de ne használd ki a többségi döntést negatív, destruktív célokra.

„**törvények**”. Ezúttal azonban az „ítéletek” értelmezését előnyösebb használni. A 10 ige alapján megalkották a törvények egész sorát. A szidra példaértékű ítéletekkel mutatja be a törvények gyakorlati alkalmazását. Jellemző, hogy a szolgák ügyeivel, sorsával kezdődik a törvények ismertetése. Bizonyítva, a Tóra szociális érzékenységét, amely az egész hetiszakaszt áthatja. Sokan mondják, hogy mindez Hammurabi rendeleteinek mása. Ez nincs így, még akkor sem, ha a mezopotámiai uralkodó (i.e. 1945-1902), aki Ábrahám kortársa volt, rendkívül jelentős törvénykönyvet alkotott. Mezopotámiai őslakók a sumérok voltak, akik minden más nép előtt építettek téglaházat. Szigorú törzsi szervezeteket létesítettek és városállamokba tömörültek. Tőlük származik a kör beosztása 360 fokra, az óra 60 percre, a perc 60 másodpercre. A nagy különbség Hammurabi kódexe és Mózes törvényei között, a humanizmus, az emberszeretet. A rabszolga náluk csak áru volt, aki nem távozhatott tulajdonosától, a rabszolga elrejtése halálos bűnnek számított. Mózesnél a rabszolgaság a hetedik évben megszűnt, és a kegyetlen rabszolgatartótól megszököttet menteni kötelessége volt minden törvénytisztelőnek. Érdemes lenne pontról pontra haladva a különbségeket számba venni. Módunk csak annyi, hogy a lényegre mutassunk rá, amely az emberiség és szentség kérdésében eltérő a két felfogásban.

Hetiszakaszunk elkezdje a bibliai törvények taglalását. A Tízparancsolat csak alaptörvényeket – alkotmányt – jelentett. Belőle fakadtak az összes Tóra-béli micvák, törvények. Nem véletlen, hogy a törvények taglalása a szolgasággal kezdődik. A Tízparancsolat szelleme a gyengéket, az elnyomottakat gyámolítja. Ki elnyomottabb a szolgánál, a rabszolgánál? A szombat törvénye azt is előírja, hogy a szolgának is jár heti munkaszünet, a családvédelem ígéje a nő védelmét is jelenti és a szülőtisztelet parancsa az öregek gyámolítását is előírja. Így a törvények taglalásánál hetiszakaszunk a társadalom gyenge elemeivel, a szolgákkal foglalkozik. A Biblia ellene van a héber ember szolgaságának. Isten Egyiptomból szabadította ki Izrael fiait és ők „Isten szolgálóinak” számítanak – nem embereké, „mert Izrael fiai az én szolgálóim, kiket kiszabadítottam Egyiptomból.” Két esetben kerülhet a héber ember szolgáskorba. Ha lopáson érik és nem tudja a lopott holmit visszaszolgáltatni, a törvénytisztelő eladja őt rabszolgának. A másik esetben a szabad ember, ha elszegényedett, eladhatja magát szolgának, hogy a „gazda” eltartsa a családját. Mindkét esetben a héber szolgát hat év után szabadon kell bocsátani. „Ha héber szolgát vásárolsz, hat évig szolgáljon és a hetedik évben váltságdíj nélkül bocsásd szabadon.” (Ex. 21/2.) Ha a szolga nem akar szabadon menni, szegényfolttal jelölik meg. „Ha azt mondja a szolga, szeretem uramat, nem megyek szabadon, bíró elé viszi őt gazdája, aki átszúrja fülét (szegyenére)”. (A rómaiaknál a szökött rabszolgát jelölték meg F betűvel; fugitivus = szökevény) A Tóra megveti a szolgalelkűséget és elítéli azt az embert, aki nem becsüli a szabadságát. Hetiszakaszunk az idegen szolgákkal is foglalkozik. Testi sértés esetén az idegen szolga szabadon bocsátandó, erőszakos halála büntetendő cselekmény. „Ha valaki (idegen) szolgáját halálba veri, bosszultassék meg.” Érdemes a törvényt összevetni nemcsak a rómaiak idején uralkodó rabszolgatörvényekkel, hanem a XIX. században érvényben lévő rabszolga-rendszerrel az USA-ban! A szolgaság törvényén kívül hetiszakaszunk igen változatos témákat ölel fel. Testi sértés vagy vagyonbeli károkozás törvényei az egyén természetes jogain kívül az emberi méltóság megőrzését tükrözik. Testi sértés esetén nemcsak az orvosi költségeket, a kényszerű munka szünet napjait kell megfizetni, hanem a sértett fél szegyenérzetéért is kárpótlás jár. „Ha valaki öklével vagy kövel megüti felebarátját és az nem hal meg; csak ágyának esik, ha felgyógyul, fizesse meg az őt megverő a munkaszünetet és az orvosi költségeket.” A mondathoz fűződő talmudi magyarázat (Bává Kámá tr.) ötfajta kárpótlást állapít meg: sérülés, fájdalomdíj, orvosi költség, munkaszünet és ... szegyenérzet. Mindezek a törvények kifejezik az ember jogát az élethez, az egészséghez, a munkához és önmaga értékeléséhez. Nem kevesebb törvényt találunk hetiszakaszunkban a vagyonvédelemről. Mint ahogy a „Ne ölj!” parancsolat az alapja a test bántalmazásával kapcsolatos törvényeknek, úgy a „Ne lopj!” ige kifejezi az ember jogát a tulajdonhoz. A hetiszakasz különféle vagyonban tett kár megtérítését írja elő. A Talmud (Bává Kámá traktátusa) négy csoportra osztja a kárt okozókat. Állat által okozott öklelést (harapást), nyitott gödröt, tüzet és állat által lelegelt vetést. Minden esetben a kárt okozó vagyona javából fizet. „Ha valaki marháját másnak a szőlőjére vagy mezejére hajtja legelni, mezeje vagy szőlője javából fizesse meg a kárt.” A Tóra e szakasza demokráciára is tanít. „A többség után igazodj”. Ugyanakkor azt is előírja, hogy „ne menj a többség után a rosszban!” Vagyis a demokráciánál nagyobb érték a jó követése. Aki más tulajdonát őrzi, felelősséggel tartozik, akár ingyen, akár pénzért teszi ezt. A használatra kölcsön vett tárgyat épen kell visszaadni. A

somért = őrzőt négy csoportra osztja a Talmud (Bává Mecid): ingyen őrző, pénzért őrző, bérlő vagy használatra kölcsönvevő. Más és más felelősségük nagysága. Önkéntes jó cselekedetet is kíván tőlünk a heti szidra. „Ha ellenséged ökrét vagy szamarát látod bolyongani, térítsd vissza gazdájához. Ha ellenséged szamara összerogyik terhe alatt, segíts neki felrakni málháját.” Itt az állatvédelem is figyelembe van véve. Igazságos, nem részrehajló ítélezést követel a hetiszakaszból, az idegenek védelmét. A hetedik év (smita) betartását, amikor a termés mindenkié és nem magántulajdon. Végül a zarándokünnepek mezőgazdasági jellegéről ír. Pészách az első aratás (árpa) ünnepe is, Sávuoat a búza aratása és Szukkot a betakarítás (gyümölcs, stb.) ünnepe. Mindhárom alkalommal kötelező a Jeruzsálembé való zarándoklás. A törvények nagy része a Tízparancsolat szellemét tükrözi. A vagyonvédelem legfőbb alapja az utolsó ige: „Ne kívánd a másét!” Hetiszakaszból azzal fejeződik be, hogy Mózes 40 napot és éjt töltött a Szináj-hegyen, hogy átvegye a két kőtáblára írt Tízparancsolatot.

A rabszolgák jogállását szabályozó szövegrészek világossá teszik, hogy a Tórára mindazoknak, akik hisznek benne, egyszerre kell történelmi dokumentumként és kinyilatkoztatásként néznünk. A rabszolgatartásról annak ellenére is teljes konszenzus van érvényben, hogy elfogadhatatlan, hogy ma is léteznek különböző formái a „csicskatartástól” a végletes munkahelyi kizsákmányolásig. Feszengve olvassuk a Tórában, hogy lehetővé teszi a héber rabszolga tartását, még ha nagyon sok tekintetben korlátozza is, elsősorban időben teszi korlátozottá. Egy idő után mindenki felszabadul, ha pedig bárki örökké rabszolga kíván lenni, tehát önként mond le saját szabadságáról, rendkívül súlyos büntetésben részesül, a Tóra nyilvánvalóan lesújtó véleménnyel van a döntéséről. Úgy tűnik tehát, hogy az emberi méltóság, az Istenképmásítás nem csak jogok, emberi jogok forrása, de kötelességeket is ró ránk. Istentől kaptuk saját méltóságunkat és nincs jogunk ahhoz, hogy ne éljünk vele, lemondjunk róla. Számos egyéb megkötést is tesz a szöveg a héber rabszolgával kapcsolatban, jegyzi meg Shmuel Rabinowitz, a jeruzsálemi Siratófal rabbija, kétségtelen, hogy a Tórában bemutatott héber rabszolga nem maradéktalanul jogfosztott, nem pusztán tárgy, őriz valamit egy személy természetéből. Némi joggal mondhatja Rabinowitz, hogy a Tóra nyilvánvalóan korlátozni akarta a rabszolgatartás gyakorlatát, ugyanakkor, mint minden okos törvényhozó, számolt a környező társadalmi viszonyokkal, tehát nem tiltotta meg a rabszolgatartást, mindössze az elsoványodását remélte és segítette elő. Rabinowitz rabbi belátja, hogy a Tóra, az Örökkévaló tehát számol az emberi történelemmel, jogszokásokkal, erkölcsi normákkal és ezek változásával, igyekszik bizonyos kérdésekben siettetni szavaival ezt a változást. A héber rabszolga méltósága nem vész el egészen, de azért nyilvánvalóan sérül. A szöveg szándéka azonban az, hogy fokozatosan helyreálljon. Egyszerre olvasható ki tehát a Tórából az isteni szándék és lelhetőek fel benne a történelmi körülmények, amelyeknek lenyomata. Történelmi dokumentum és mégis kinyilatkoztatás. Ezt tanulhatjuk Rabinowitz rabbinak a zsidó rabszolgákat illető belátásaiból. A rabszolgaság megőrizve megszüntetése
Eredeti kommentár: Shmuel Rabinowitz

Az ember szabadsága és a modernkori rabszolgaság A hetiszakaszból megjelenik az emberek közötti kapcsolatok szabályozásának igénye, és a rabszolgaságra vonatkozó törvények is ebben a szakaszban kapnak helyt. Már ekkor felismerték, hogy az emberek közti egyenlőtlenség és hierarchikus viszony külső regulációt, ha tetszik, megerősítést és legitimitációt kíván. Mind a mai napig elmondható, hogy a jog nehéz helyzetben van, amikor az embert, az emberi szabadságot igyekszik szabályozni, ám éppen ennek a látszólagos disszonanciának a jelenléte adja a terület szépségét. Napjainkban az a tézis, hogy minden ember egyenlő a törvény előtt, legalább annyira evidencia, mint az emberi test forgalomképtelensége, az emberi méltóság sérthetlensége és a gyermekek érdekének kiemelkedő jelentősége. A modern demokratikus jogállamokban a rabszolgaság a joggal ellentétes gyakorlatnak tekintendő a 19. század második felétől. Ezért könnyedén historizálva tekinthetünk erre a szövegre, kényelmes erkölcsi fölénytel tekinthetünk a szabályozás tartalmára és tárgyára. Azonban jelenleg is közel 40 millió ember él bizonyos értelemben rabszolgaként világszerte, még akkor is, ha a nemzetközi jogban nem sikerült konszenzusra jutni a rabszolgaság modern kori jelentését illetően. 1863-ban lépett hatályba Abraham Lincoln amerikai elnök rabszolgákat emancipáló kiáltványa, amelyben elismerték, hogy a rabszolgatartás alapvető igazságtalanság, kegyetlenség és embertelenség. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 5. cikke lefekteti, hogy senkit sem lehet rabszolgaságban vagy szolgaságban tartani. Ezért a közhiedelem szerint a rabszolgaság a régmúlt problémája. Valójában, ha modern kori rabszolgaságnak tekintjük a tényleges rabszolgaság mellett az emberkereskedelmet, a kényszermunkát, a kényszerházasság áldozatait is, akkor évente több mint 40 millió áldozatról beszélhetünk. Világviszonylatban minden 5 lányból 1 a tizennyolcadik születésnapja előtt házasodik (Nigerben ez a lányok 75%, Bangladesben 66%, Guineában 63% százalékára igaz). Őket megfosztják ezzel a tanulási lehetőségeiktől, gyermekkoruktól, az egészségüktől és a hosszú távú kilátásaiktól, reményeiktől. A probléma nem csak a harmadik világot érinti, egyes számítások szerint Magyarországon körülbelül 35 ezer ember él modern kori rabszolgaként. A rabszolgaság modern formája minden államban jelen van, és mindannyiunkat körülvesz - így mindannyiunk közös felelőssége. Ha a rabszolgaság mikéntje és miértje talán át is alakult némiképp az évszázadok, évezredek alatt, érdekes, hogy vajon maga az ember, a szabályozás tárgya képes lesz-e valaha átalakulni. Barna Lili, jogász, a Szarvasi Tábor és a Haver Alapítvány önkéntese. Az ember szabadsága és a modernkori rabszolgaság

HÍREK A VILÁGBÓL

<p>Megérkezett Magyarországra Izrael Állam elnöke. https://bzsh.hu/2025/02/18/megerkezett-magyarorszagra-izrael-allam-elnoke/</p>
<p>A mezőgazdaságban alkalmaz mesterséges intelligenciát egy izraeli startup. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/tudomany/tudomany-a-mezogazdasagban-alkalmaz-mesterseges-intelligenciat-egy-izraeli-startup</p>
<p>Palesztinbarát zavargók azt kiabálták a helyi zsidóknak, hogy „a telepések menjetek haza”, illetve, hogy „nem akarunk itt cionistákat”. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/telepesek-menjetek-haza-kiabaltak-new-york-i-ortodox-zsidoknak</p>
<p>Eurovízió-győztes izraeli dallal érkezik az HBO sikersorozatának következő évada. https://kibic.hu/2025/02/18/eurovizio-gyoztes-izraeli-dallal-erkezik-az-hbo-sikersorozatának-kovetkezo-evada/</p>
<p>Helyzet a frontokon és Egyiptom reagál. https://ujkelet.live/2025/02/20/helyzet-a-frontokon-es-egyiptom-reagal/</p>
<p>Lifshitz család: Mély fájdalommal fogadtuk a keserű hírt szeretett Odedünk holttestének azonosításáról. https://izraelinfo.com/2025/02/20/a-hadsereg-felkeszult-az-elhunyt-tuszok-visszaszallitasara-amely-900-tol-kezdodik-a-gazai-ovezet-deli-reszen/</p>
<p>Az Egyesült Államok 520 atombomba felrobbantásával ásta volna ki Izraelben az alternatív Szezei-csatornát. https://telex.hu/eszombajn/2021/03/31/alternativ-szezei-csatorna-terv-izrael-atomrobbantas-asas-negev-sivatag-hajozas</p>
<p>Négy izraeli tús holttestét adta át a Hamász a gázai Vörös keresztnek. https://444.hu/2025/02/20/egy-izrael-tusz-holttestet-adta-at-a-hamasz-a-gazai-voroskeresztnek</p>
<p>Nincsenek szavak: videó a pillanatról, amikor a Hamász által 8 hónaposan elrabolt és családjával együtt szörnyethalt kisbaba először találkozott a bátyjával. https://www.atv.hu/kulfold/20250220/hamasz-kfir-ariel-bibas-tuszok-video/</p>
<p>Állítólagos izraeli légicsapásban elhunyt túsok holttestét is átadta a Hamász. https://infostart.hu/kulfold/2025/02/20/allitolag-izraeli-legicsapasban-elhunyt-tuszok-holttestet-is-atadtak</p>
<p>Kiadták a kilenc hónapos Kfir Bibasz és a négyéves Ariel Bibasz földi maradványait a Hamász fegyveresei. https://24.hu/kulfold/2025/02/20/kiadtak-a-kilenc-honapos-kfir-bibasz-es-a-nyegyev-es-ariel-bibasz-foldi-maradvanyait-a-hamasz-fegyveresei/</p>
<p>A francia elnök elítélte a Hamász október 7-én elkövetett szexuális bűncselekményeinek elhallgatását. https://bzsh.hu/2025/02/16/a-francia-elnok-elitelte-a-hamasz-oktober-7-en-elkovetett-szexuális-buncselekményeinek-elhallgatását/</p>
<p>Marian Turski holokauszt-túlélő üzenete: „Ne legyetek közömbösek!”. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/marian-turski-holokauszt-tulelo-uzenete-ne-legyetek-kozombosok</p>
<p>„Egy a közösségi médiában közzétett videó zsidó hírességek széles skáláját, köztük Steven Spielberget és Woody Allent ábrázolja, amint felemelt középső ujjal és a „Kanye” szóval ellátott pólót viselnek – ezzel utasítva el Kanye West rapper antiszemitizmusát.” https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/a-kanye-west-elleni-celeb-video-az-ai-es-az-aggalyok</p>
<p>Négy díjat is kapott a holokauszt-túlélő magyar építész történetét elmesélő film a BAFTA-gálán. https://kibic.hu/2025/02/17/egy-dijat-is-kapott-a-holokauszt-tulelo-magyar-epitesz-tortenetet-elmeselo-film-a-bafta-galan/</p>
<p>A bársonykesztyű – Witkoff simulékony, de lényegretörő tárgyaló. https://ujkelet.live/2025/02/20/a-barsonykesztyu-witkoff-simulekony-de-lenyegetoro-targyalo/</p>
<p>A Bibas családot Netanjahu magára hagyta és kihasználta. https://izraelinfo.com/2025/02/20/a-bibas-csaladot-netanjahu-magara-hagyta-es-kihasznalta/</p>
<p>Marco Rubio szerint a Hamászt ki kell irtani a Gázai övezetből, ez a béke kulcsa. https://telex.hu/kulfold/2025/02/16/marco-rubio-amerikai-nagykovet-izrael-benjamin-netanjahu-gazai-ovezet-hamasz-iran</p>
<p>Izrael drónsapással végzett a Hamász egyik vezetőjével Libanonban. https://444.hu/2025/02/17/izrael-droncsapással-vegzett-a-hamasz-egyik-vezetojevel-libanonban</p>
<p>Otthonukból elrabolt izraeli kisgyerekek holttesteit adta át a Hamász. https://www.atv.hu/kulfold/20250220/izrael-hamasz-haboru-tusz-gaza-gyasz/</p>
<p>Átadta négy izraeli tús holttestét a Hamász. https://hvg.hu/vilag/20250220_Atadta-egy-izraeli-tusz-holttestet-a-Hamasz</p>
<p>Palesztinoknak nézte az izraeli zsidó turistákat a floridai férfi, szitává lőtte az autójukat. https://telex.hu/kulfold/2025/02/17/florida-antiszemita-palesztinellenes-tamadas-zsido</p>
<p>Székely László vagyok, de egykor csak egy szám voltam: 59.588. https://transtelex.ro/kozelet/2025/01/27/szekely-laszlo-holokauszt-interju</p>

Izrael kedden kivonul Libanonból öt stratégiai pont kivételével. https://bzsh.hu/2025/02/18/izrael-kedden-kivonul-libanonbol-ot-strategiai-pont-kivetelevel/
Elhunyt dr. Szabó Judit, Románia első női sebészorvosa. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/gyasz-elhunyt-dr-szabo-judit-romania-első-noi-sebeszorvosa
Szeméremértés gyanúja miatt nyomoznak a volt izraeli askenázi főrabbi, Yona Metzger ellen. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/szemeremsertes-gyanuja-miatt-nyomoznak-a-volt-izraeli-forabbi-yona-metzger-ellen
Új kézikönyv segít a diszkrimináció elleni fellépésben. https://kibic.hu/2025/02/19/uj-kezikonyv-segit-a-diszkriminacio-elleni-fellepesben/
Azonosításra várva, második szakasz és házrombolás. https://ujkelet.live/2025/02/20/azonositasra-varva-masodik-szakasz-es-hazrombolas/
Megjelenik a Süve – Október 7. versantológia. https://izraelinfo.com/2025/02/20/konyvbemutato-megjelenik-a-suve-oktober-7-versantologia/
Magyar találmány volt az autóba szerelt lemezjátszó, de nagyot bukott. https://telex.hu/eszcombajn/2025/02/15/highway-hi-fi-lemezjatszo-auto-lemez-goldmark-peter-karoly-cbs-chrysler
Jichák Hercog izraeli elnök budapesti látogatása után a Blikk arra volt kíváncsi, hogy érzik magukat nálunk a zsidó emberek. https://www.blikk.hu/aktualis/belfold/zsidóság-biztonság-magyarország-vallas-video/xpqe99m
Az olasz kormányt is azzal vádolják, hogy izraeli kémprogrammal figyelte meg a kritikusait. https://hvg.hu/vilag/20250219_olaszország-kormány-meloni-megfigyeles-kemprogram-izrael-ujsgiro-aktivista
Netanjahu az amerikai zsidó vezetőknek: Trumppal együtt átalakítjuk a Közel-Keletet. https://hitradio.hu/netanjahu-az-amerikai-zsido-vezetoknek-trumppal-egyutt-atalakitjuk-a-kozel-keletet/
Már Benjamin Netanjahu is pokollal fenyegetőzik. https://nepszava.hu/3269031_mar-benjamin-netanjahu-is-pokollal-fenyegetozik
Feszült thrillerben elevenedik meg a '72-es müncheni olimpiai túsdráma. https://magyarnarancs.hu/mikrofilm/feszult-thrillerben-elevenedik-meg-a-72-es-muncheni-olimpiai-tuszdrama-274722